

Op plaatsing zit een houdbaarheidsdatum

Drie dagen en twee nachten verbleef ik in de gemeenschapsinstelling in Ruiselede. Om kennis te maken met de jongens die de jeugdrechter er plaatst. En met de opvoeders en leerkrachten die zich er elke dag voor inzetten.

Toen ik er aankwam, hoefde ik mijn levensverhaal niet te schrijven. Ze kennen me. Zoals de jongeren trok ik een training aan en kroop ik even in een andere identiteit. De dag van mijn vrijlating was de 50^e verjaardag van de jeugdbeschermingswet.

Door de zesde staatshervorming heeft Vlaanderen de sleutel in handen om het systeem voor jongeren in conflict met de wet te actualiseren. De minister van Welzijn werkt aan een nieuw Vlaams Decreet Jeugdrecht. Als kinderrechtencommissaris wil ik deze jongeren betrekken bij de hervorming.

Met 1.100 zijn ze per jaar. 1.100 ervaringsdeskundigen. Hoe doorstaat het nieuwe jeugdrecht de moeilijke evenwichtsoefening tussen sanctioneren en begeleiden? Hoe zetten we herstel centraal? En vooral: hoe zorgen we ervoor dat een plaatsing zo kort mogelijk duurt en uitzonderlijk blijft? Want dat is het uitgangspunt van het kinderrechtenverdrag.

De jongeren met wie ik sprak, hebben vaak al een heel hulptraject achter de rug. Ze kunnen suggesties doen over de jeugdrechter, de jeugdadvocaat, politie, hulpverlening, begeleiding. Ze kennen de termen beter dan elke student Rechten. Neem nu politie: 'Moeten ze ons op die manier naar de gemeenschapsinstelling brengen?' 'Kan dat niet menselijker?' vragen ze zich af. Niet elke jongere is gevaarlijk. Is dat altijd nodig? Soms wel, maar misschien vaker ook niet.

Wat me bijblijft, is dat 'de jongere' in Ruiselede niet bestaat. Evenmin bestaat 'de instelling' Ruiselede. Het is diverser en complexer. Opvoeders en leerkrachten leveren grote inspanningen om jongeren opnieuw vaste grond te geven om de draad van het 'gewone' leven op te pikken.

In een trajectoverleg zag ik hoe de psycholoog, de sociale dienst, de leerkracht en de opvoeder zochten naar perspectieven voor de jongere. Maar hoe mooi ze het ook uitdokteren, er zitten nog veel andere actoren in het traject, zoals de jeugdrechter die beslist of de voorziening die volzet is of 'moeilijke' jongeren liever niet opneemt.

Het nieuwe jeugdrecht staat voor de uitdaging om alle actoren op elkaar af te stemmen, in het belang en met de stem van de minderjarige.

Als een jongere de strafwet overtreedt, mag er een maatschappelijke reactie volgen. Maar die moet wel aangepast zijn, vanaf het moment van de feiten, over de reactie, tot de uitvoering ervan.

In een rechtvaardige procedure zijn minderjarigen een volwaardige partij. Er moet ruimte en tijd zijn voor hun verhaal. De jongeren getuigen dat dat nu niet altijd zo is. Hun advocaat is niet altijd aanspreekbaar of is soms vooral nog iemand méér die zegt wat 'om hun bestwil' is. Terwijl de jeugdadvocaat spreekbuis van de jongere moet zijn in de hele procedure. De figuur 'jeugdadvocaat' vraagt verdere omkadering en opleiding.

Ideaal bewaakt de jeugdrechter het traject van de jongere, want hij beslist. De jongeren vinden bereikbaarheid en aanspreekbaarheid de belangrijkste eigenschappen voor een jeugdrechter.

Ook al krijgt Vlaanderen de sleutels in handen, afstemming en overleg blijft nodig. Niet alle elementen voor een coherent beleid zijn in Vlaamse handen. Werking en organisatie van politie, magistratuur en advocatuur, de procedure voor de familie- en jeugdrechtbank en de kinder- en jeugdpsychiatrie blijven federaal.

Even belangrijk is een goed gedocumenteerd debat. Voorbij de clichés, want nee: jeugddelinquentie groeit niet, verjongt niet en verergert niet. Veel 'delinquentie' is leeftijdsgebonden. Het komt voor bij veel adolescenten. De meesten groeien er wel uit.

Een jongere die feiten pleegde, is meer dan een 'jeugddelinquent'. Met labels en stigma's komen we niet vooruit. Beter vragen we ons af: Waarom gaat een jongere feiten plegen? Hoe kan hij die herstellen?

Het is geen simpel verhaal. Dat was mijn verblijf in de gemeenschapsinstelling ook niet. De ontmoeting was ontzettend leerrijk. Vanuit Brussel had ik dit nooit zo volledig kunnen vatten. Deze jongeren hebben dromen. Ze verlangen vooral rechtvaardigheid, voorspelbaarheid en een perspectief. Daarvoor is meer nodig dan een tijdelijke plaatsing. Het vraagt moed om hulpverleningstrajecten geruisloos op elkaar te laten aansluiten. Want op plaatsing zit een houdbaarheidsdatum: na het verblijf houden jongeren het hier voor bekeken. En dan moeten ze verder met hun eigen verhaal.

Bruno Vanobbergen
Vlaams kinderrechtencommissaris